

Innspill til dokument 8:53 S (2020- 2021) representantforslag om anstendighetsløft for pensjonister

Spekter mener forslaget bør avvises, og vi viser til at det er nedsatt et eget regjeringsoppnevnt utvalg som skal evaluere pensjonsreformen fra 2011. Effektene av forslagene i representantforslaget er vidtrekkende og må vurderes på en grundig måte. Spekter oppfordrer partiene på Stortinget til å vente med å gjøre endringer i pensjonsreformen til den regjeringsoppnevnte pensjonskommisjonen kommer med sin innstilling i 2022.

Bakgrunn

Om 10 år vil de årlige utgiftene bare til alderspensjon i folketrygden øke med 50 milliarder kroner **i året**, ifølge beregninger gjort av NAV (Rapport 5/2019). Reverseres det som allerede er vedtatt av innstramminger i folketrygdens alderspensjon, vil dette fordobles.

Et kjennetegn ved folketrygdens alderspensjon, er at dette **ikke** er utgifter som er spart opp gjennom vårt arbeidsliv. Det er de som nå er barn og unge som skal dekke pensjonskostnadene når dagens voksgenerasjon går av med pensjon, på samme måte som dagens arbeidstakere dekker kostnader for de som er pensjonsmottakere nå. Det er likevel en viktig forskjell. De store etterkrigskullene har finansiert pensjonene for de som ble født før krigen, da fødselskullene var lave. Nå er det imidlertid de store etterkrigskullene som fremover skal ha sin pensjon. Dette vil gjøre det vesentlig mer krevende å finansiere folketrygdens alderspensjon.

Spekter viser til at pensjonsreformen innebar en generasjonskontrakt, som medførte at pensjonistene fikk underregulert sine pensjoner, mot at barn og barnebarn må stå lenger i arbeid for å få det samme i pensjon som dagens pensjonister. Vi stiller derfor spørsmål ved de fordelingsmessige implikasjoner ved forslaget, og om dette er godt nok vurdert. I så måte er det grunn til å nevne at andelen pensjonister med lønn under OECD sin lavinntekstgrense er halvparten av hva den er ellers i befolkningen. Om lag 8,1 prosent av alle i Norge bor i en husholdning som ifølge OECD har en inntekt under denne grensen. Blant alle alderspensjonister i Norge er det kun 4,3 prosent som har en inntekt under lavinntekstgrensen, ut fra den samme definisjonen. SSBs oversikt over gjennomsnittlig bankinnskudd, viser at i gjennomsnitt har en pensjonisthusholdning over 800 000 i bankinnskudd, i tillegg kommer annen formue, ikke minst bolig. Over 90 prosent i aldersgruppen 67-79 eier egen bolig og mange har nedbetalt boliglånet, slik at gjeldbyrden for denne gruppen er beskjeden.

Spekter har følgende kommentarer til de foreslåtte endringene:

Minste pensjonsnivå må avgjøres politisk

Det foreslås en gradvis opptrapping av minste pensjonsnivå til EU's lavinntekstsmål (60 prosent av medianinntekt). OECD har et lavere mål (50 prosent av medianinntekt). For å nå målet foreslås en gradvis opptrapping. Dette er imidlertid et bevegelig mål som vil øke årlig. En slik målsetting kan derfor fort bli en reguleringsmekanisme, der laveste pensjonsnivå reguleres mer enn pensjoner for øvrig. Effekten av dette kan bli at stadig flere av de som allerede er pensjonert blir minstepensjonister. Hvor høyt det minste pensjonsnivået skal være, er et politisk spørsmål. Det er imidlertid viktig at man i vurderingen av dette nivået tar hensyn til utviklingen i Folketrygdens fremtidige utgifter og finansieringen av disse utgiftene.

Regulering av pensjoner bør avvantes

Det foreslås videre at alderspensjon under utbetaling skal reguleres med en kombinasjon av pris- og lønnsvekst, og ikke som i dag lønnsvekst fratrukket 0,75 %. Bakgrunnen for forslaget er at de siste års lønnsoppgjør har gitt lav reallønnsvekst. Spekter er enig i at dette kan tilsi behov for endring av modellen for regulering av pensjoner under utbetaling. Inflasjonsmålet for norsk økonomi er også redusert fra 2,5 % til 2,0 % etter at de nåværende reguleringsbestemmelse ble vedtatt. Effekten av et lavere inflasjonsmål kan over tid være at den nominelle lønnsveksten også blir lavere, og at risikoen for negativ realvekst i pensjonene derfor øker. Målsettingen med dagens reguleringsbestemmelse var at den skulle være en kombinasjon av pris- og lønnsvekst. Spekter mener imidlertid at en slik endring må sees i sammenheng med helheten i pensjonsreformen og at dette er endringer som kan vedtas etter at evalueringen av reformen foreligger.

Teknisk Beregningsutvalg (TBU) må ikke bli svekket

Spekter viser til at det er sendt inn en særskilt uttalelse fra en samlet arbeidsgiver- og arbeidstakerside til partiene på Stortinget. Samtlige arbeidslivsorganisasjoner fraråder at Pensjonistforbundet skal inngå i TBU. Teknisk beregningsutvalg er uhyre viktig for den sentraliserte og koordinerte lønnsdannelsen som Norge har gode erfaringer med. De store arbeidslivsorganisasjonene prioriterer å delta i utvalget med sin ypperste kompetanse, og rapportene fra utvalget har høy legitimitet når forhandlingene skal gjennomføres og oppsummeres. Arbeidet i utvalget er utpreget konsensusorientert, og de som deltar er seg sitt ansvar for helhet bevisst. Særinteresser har ingen plass i teknisk beregningsutvalg. Det vises for øvrig til følgende momenter i uttalelsen:

«Lønnsforhandlingene er partenes ansvar. Hovedorganisasjonene i arbeidslivet har på grunn av sin størrelse og tilslutning, et overordnet ansvar og en viktig koordinerende rolle. Det norske systemet for lønnsdannelse bygger fortsatt på frontfagsmodellen. Dette skjer ikke av seg selv, men krever sterke institusjoner og mekanismer for at den skal sikres legitimitet og bestå i fremtiden. Flere slike institusjoner og mekanismer bidrar til koordinering i den norske lønnsdannelsen, både internt i og mellom ulike organisasjoner, gjennom lovverk og gjennom konsensusbygging. TBU er en av institusjonene som understøtter lønnsdannelsen, og er en viktig del av trepartssamarbeidet. Det er av avgjørende viktighet at disse ikke uthules eller svekkes. TBUs mandat er koblet direkte til lønnsoppgjørene, der tariffavtalene skal forhandles. TBUs mandat er "at de i tilknytning til inntektsoppgjørene skal legge fram det best mulige tallmessige bakgrunnsmateriale og presentere det i en slik form at uenighet partene mellom om økonomiske forhold så vidt mulig kan unngås". Et lavt konfliktnivå i arbeidslivet krever godt samarbeid, felles mål og en felles virkelighetsforståelse. TBU støtter opp om dette. Selv om industriens organisasjoner utgjør frontfaget i forbundsvise hovedoppgjør, kreves det bredere organisasjonsmessig forankring i arbeidslivets organisasjoner for å sikre modellens legitimitet. Derfor er hovedorganisasjonene de som er representert i TBU. Hovedorganisasjonene representerer en helhet og et større fellesskap, og har en viktig rolle i koordineringen av lønnsoppgjørene på tvers av sektorer. Regulering av pensjon er ikke regulert gjennom tariffavtaler og en del av lønnsdannelsen i Norge, det fastsettes av Stortinget. Slik bør det fortsatt være. Nettopp for å rendyrke lønnsdannelsens rolle for TBU, deltar ikke lenger landbruks- og fiskerierorganisasjonene som de gjorde tidligere. En utvidelse av TBUs mandat og aktører kan bidra til å hemme TBUs oppgaveløsning, frontfaget og den samlede kollektive fornuften i den økonomiske politikken. Viktige andre aktører som omfattes av inntektsforhandlinger kan føle seg berettiget til også å delta».